

Marta Ordon

Studia z Prawa Wyznaniowego 19 (2016): 237-261

**PRAWO O STOWARZYSZENIACH JAKO INSTRUMENT NADZOROWANIA
DZIAŁALNOŚCI ZGROMADZEŃ ZAKONNYCH W LATACH 1949-1989**

Streszczenie

W Polsce po II wojnie światowej, prowadzona wówczas przez władze komunistyczne polityka wyznaniowa miała swe źródło w założeniach systemu marksistowsko-leninowskiego, ateistycznego w swej istocie, a w konsekwencji tego, wrogiego kościołom i związkom wyznaniowym. Ponieważ w Polsce przeważającą większość społeczeństwa stanowili wierni Kościoła katolickiego, toteż właśnie przeciwko instytucjom tego Kościoła skierowany został niemal cały impet antyreligijnej kampanii ówczesnych władz. Jedną z metod walki było instrumentalne stosowanie przepisów prawa stanowionego. Artykuł ukazuje takie właśnie wykorzystywanie przepisów rozporządzenia Prezydenta RP z dnia 27 października 1932 r. – *Prawo o stowarzyszeniach*. Wszystkie zgromadzenia zakonne zostały podporządkowane przepisom tego prawa po wejściu w życie dekretu z 5 sierpnia 1949 r. Środkiem represji wobec zgromadzeń zakonnych Kościoła katolickiego stały się wówczas przepisy dotyczące nie tylko legalizacji zrzeczeń, czy likwidacji już działających, ale nawet te określające sprawowanie nadzoru nad działalnością tych zalegalizowanych zrzeczeń. W niniejszym opracowaniu pokazane zostały przykłady instrumentalnego wykorzystywania przepisów *Prawa o stowarzyszeniach* do kontrolowania i utrudniania działalności zgromadzeniom zakonnym.

Słowa kluczowe: Polska Rzeczpospolita Ludowa, Kościół Katolicki, zakony, Prawo o Stowarzyszeniach, reżim komunistyczny, ograniczenia wolności religijnej w PRL, zgromadzenia zakonne w PRL

**LAW ON ASSOCIATIONS AS AN INSTRUMENT TO SUPERVISE THE ACTIVITIES
OF RELIGIOUS CONGREGATIONS IN THE YEARS 1949-1989**

Summary

In Poland, after World War II, religious policy, led then by the communist government, was rooted in the Marxist-Leninist system that was atheistic in nature and, as a consequence, hostile to churches and religious associations. In Poland, the vast majority of the population were Catholic, so almost full brunt of anti-religious campaign of the then

authorities was directed against the institutions of the Catholic Church. One of the methods of fighting was instrumental application of the provisions of statutory law. The article describes such an application of the Regulation of the President of the Republic of Poland of 27 October 1932 - *Law on Associations*. All congregations had to comply with the provisions of this law after the entry into force of the Decree of 5 August 1949. Thus, the rules relating not only to legalization or liquidation of the associations already operating, but even those defining supervision over the activities of these legalized associations have become the means of repression against religious congregations of the Catholic Church. In this paper, the author presented examples of the instrumental application of the provisions of the *Law on Associations* to monitor and obstruct the activities religious orders.

Key words: People's Republic of Poland, Catholic Church, religious orders, the Law on Associations, freedom of thought, conscience and religion, freedom of association, associations in Poland, anti-religious activities, communist regime, repression against religious orders